

Тетяна Кізима,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет

ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ЯК СТВОРИТИ ВЛАСНИЙ СТАРТАП В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У нинішніх надзвичайно динамічних і складних життєвих обставинах фінансова грамотність поступово стає невід'ємним атрибутом, ба більше, необхідною компетентністю будь-якої сучасної людини, а тим паче молодій людині, котра активно входить у доросле життя і закладає фундамент свого майбутнього фінансового благополуччя. Тож формування фінансово грамотних здобувачів, зокрема й професійної освіти, є надзвичайно актуальним завданням, позаяк дає можливість молодим людям грамотно планувати свій професійний і фінансовий розвиток та уникати різноманітних «фінансових пасток» і шахрайств, які доволі стрімко поширюються у сучасному світі. Адже не секрет, що «активне використання новітніх інформаційних технологій, безготівкової форми розрахунків спричинили зростання різного роду проявів шахрайства у фінансовій сфері» [2, с. 112]. Відтак важливим завданням української освіти є формування покоління молодих людей, здатних протистояти ймовірним фінансовим викликам і загрозам.

Позаяк важливою компонентою фінансової грамотності є підприємницький хист, як здатність до новаторської, ініціативної самостійної діяльності, що вимагає готовності до ризику задля створення певної цінності для потенційного споживача, то переконані, що формування підприємницьких навичок в українській молоді створить сприятливе середовище для продукування ними унікальних інноваційних проєктів, активного застосування знань сучасних цифрових технологій та успішної реалізації креативних ідей у бізнесі.

Тож розвиток у здобувачів професійної освіти навичок генерації бізнес-ідей, їх практичної реалізації й подальшого управління власною справою, а також формування відповідального ставлення до створення майбутньої цінності для суспільства через підприємництво є вкрай актуальним і необхідним не лише в нинішніх складних соціально-економічних реаліях повномасштабної війни, але й у період повоєнного відновлення української економіки.

Оскільки важливими моментами вищезначеного завдання є «розвиток інноваційного мислення та здатності бачити підприємницькі можливості у повсякденному житті; формування практичних навичок створення та ведення власної справи від ідеї до реалізації; розвиток фінансової грамотності та розуміння економічних процесів; формування лідерських якостей та навичок роботи в команді; виховання соціальної відповідальності та етичного підприємництва; підготовка до самозайнятості як альтернативи традиційному працевлаштуванню» [1, с. 2-3], вважаємо, що навчати здобувачів освіти мистецтву започаткування і ведення власної справи доцільно починати із створення ними своїх перших стартапів.

Принадно зазначимо, що стартап суттєво відрізняється від малого бізнесу насамперед тим, що він:

1. базується на інноваційній ідеї і задоволенні потреби, яка не була охоплена раніше, а малий бізнес працює здебільшого за перевіреною, традиційною бізнес-моделлю;

2. орієнтований на швидке, масштабоване зростання, а малий бізнес – на поступове зростання в рамках місцевого чи регіонального ринку;

3. залучає великі зовнішні інвестиції від інвесторів, які готові ризикувати заради високої потенційної прибутковості, тоді як малий бізнес фінансується переважно за рахунок власних або ж кредитних коштів.

У процесі навчання здобувачам освіти – майбутнім педагогам ми пропонуємо такий орієнтовний план створення і реалізації стартапу:

1. Ідея стартапу та дослідження ринку (інноваційність ідеї; цілі та корисність для споживача; оцінка потенційних конкурентів; маркетингова стратегія).

2. Команда та розроблення бізнес-плану (надійні партнери, які доповнюють ваші навички; визначення ролей та відповідальності кожного члена команди; формування бізнес-плану (резюме проєкту, опис компанії та її продукту/послуги, аналіз ринку та конкурентів, виробничий або операційний план, організаційна структура, фінансовий план, аналіз ризиків тощо)).

3. Фінансування (визначення необхідного обсягу фінансування, аналіз джерел залучення коштів (власні кошти, інвестиції, кредити, гранти, краудфандингові платформи) та оцінка переваг і ризиків кожного з них) і оформлення стартапу.

4. Аналіз результатів і подальше масштабування стартапу (моніторинг показників та результатів, фітбек від користувачів, інвесторів тощо і розвиток та масштабування стартапу).

Відродно констатувати, що здобувачі освіти Західноукраїнського національного університету не лише вправляються у теоретичних аспектах створення стартапів, але мають і практичний досвід їх реалізації. Так, студенти факультету фінансів – переможці конкурсу бізнес-проєктів «Битва стартапів», що проходив у 2015 році в університеті – подали свій стартап «Кіно без меж» (створення фільмів з тифлокоментарями для незрячих людей) на участь у Громадському бюджеті м. Тернополя й, за підсумками громадського голосування, отримали кошти для його фінансування. У грудні 2017 року відбувся унікальний для м. Тернополя благодійний проєкт «Кіно без меж», на якому були представлені виготовлені за рахунок отриманого фінансування фільми для незрячих людей «Я бачу» та «Доторкнись і побач» з використанням технології тифлокоментарів. До слова, на кінопоказі були присутні: продюсер фільму та волонтер Вікторія Лучка і відомий український фехтувальник, науковець й один з розробників програмного забезпечення для тифлокоментарів Андрій Демчук, а також Голова правління УТОС в Тернопільській області Олег Войтович і студенти факультету фінансів – ідейні натхненники й реалізатори студентського стартапу «Кіно без меж» (рис. 1).

Рис. 1. Учасники студентського благодійного проєкту-стартапу «Кіно без меж» для незрячих людей, Тернопільський національний економічний університет, 2017 р.

Наостанок зазначимо, що освітньо-професійна програма «Фінансова грамотність» для здобувачів другого (магістерського) рівня освіти, що упродовж тривалих років успішно реалізується у Західноукраїнському національному університеті, є хорошим стартовим «майданчиком» для майбутніх педагогів-освітян, які мають можливість почерпнути базові знання та набуті практичних навичок у сфері підприємництва і фінансової грамотності та популяризувати і застосовувати їх у практичній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бородатюк А. Модельна навчальна програма «Стартап-покоління: від ідеї до успіху. 10-12 класи» / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2025. 23 с.
2. Кізіма Т., Хамига Ю. Фінансове шахрайство: теоретична концептуалізація та економічне підґрунтя. Світ фінансів. 2019. Вип. 2 (59). С. 109-123. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1230>